

УДК 327.39

DOI: 10.35432/tisb292023289713

ІННОВАЦІЙНЕ ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ СИСТЕМНИХ ЗМІН

Панченко Ганна Олександрівна

к.держ.упр., доцент,

доцент кафедри публічного управління та
регіоналістики

Національний університет «Одеська політехніка»

<https://orcid.org/0000-0002-3946-9004>

Об'єктивна складність трансформації України до принципово іншої моделі публічного управління з одночасним існуванням у країні масштабної кризи потребують розв'язання комплексу проблем, насамперед пов'язаних з активізацією процесу функціонування транскордонного співробітництва. Публічне управління як сфера наукової діяльності, на відміну від економічної теорії, нагромадила незначний досвід у вирішенні цих питань. Саме останнє (реальні умови державотворення на сучасному етапі розвитку Української держави) спонукає до активізації пошуку внутрішніх резервів розвитку, які потенційно перебувають у системі регіонального управління та транскордонного співробітництва, як важливої складової цієї системи.

Весь попередній етап українського державотворення засвідчив, що питання розвитку і взаємодії регіонів, взаємовідносин регіональних і центральних органів влади є надзвичайно актуальними для України як з політичної, ідеологічної, наукової, так і практичної сторони. Адже відсутність обґрунтованої регіональної політики розвитку держави на попередньому етапі призвела не лише до зростання диспропорцій та загострення економічних і соціальних проблем, а й до суттєвої економічної та суспільно-політичної дезінтеграції держави у цілому.

Регіональна політика розвитку транскордонного співробітництва визначає стратегію розвитку транскордонних регіонів та транскордонного співробітництва по всьому периметру кордону держави. Вона включає розробку програми використання можливостей транскордонного співробітництва для підвищення якості життя населення прикордоння та прискорення інтеграційних процесів України.

Важливо, що сучасна парадигма транскордонного співробітництва орієнтована на:

- більш повне врахування інтересів територіальних співтовариств;
- покладення відповідальності за розвиток регіонів на місцеві органи влади;
- взаємну координацію діяльності центральних та місцевих влад, а для прикордонних регіонів – також координацію місцевих влад суміжних територій.

У табл. 1 відображено проблемні аспекти та конкурентні переваги процесу розвитку транскордонного співробітництва в Україні у довоєнний період.

Табл. 1

Проблемні аспекти та конкурентні переваги процесу розвитку транскордонного співробітництва в Україні у довоєнний період

Проблемні аспекти	Конкурентні переваги
➤ низькі темпи соціально-економічного розвитку прикордонних територій України та інформаційного забезпечення;	➤ кадри та досвід; ➤ значний туристичний потенціал та наявність спільної історичної спадщини;

<ul style="list-style-type: none">➤ низький рівень використання туристичного потенціалу та культурної спадщини транскордонних територій;➤ декларативний характер спільних пріоритетів міждержавного співробітництва;➤ низький рівень співфінансування проєктів відсутність належного рівня систематизації.	<ul style="list-style-type: none">➤ євроінтеграційні настрої та тенденції прикордонних регіонів➤ інвестиційна та інституційна бази, оскільки вони визначають структуру координаційних органів;➤ сфери регулювання та можливості фінансового забезпечення.
--	---

В Україні транскордонне співробітництво як інструмент підвищення конкурентоспроможності прикордонних територій та чинник прискорення інтеграційних процесів відображено у законі України «Про транскордонне співробітництво», Державній стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр. [6; 5].

Транскордонне співробітництво є одним із інноваційних елементів реалізації державної регіональної політики, який сприятиме інтеграції економік суміжних країн, зокрема шляхом створення та розвитку транскордонних кластерів як рушійної сили для забезпечення інноваційного розвитку транскордонних просторів [2, с. 26].

Формування та розвиток інноваційного транскордонного співробітництва є однією з комплексних форм реалізації взаємодії регіонів, що відображають особливості стратегічних інтересів, інноваційного потенціалу, конкурентних переваг регіонів.

Транскордонне інноваційне співробітництво реалізується як багаторівневий процес взаємодії регіонів, у якому чітко виділяються рівні:

- міжрегіональний, регіональний;
- місцевий;
- рівень організацій, бізнес-процесів [6, с. 45].

Відповідно, основними суб'єктами реалізації програм і проєктів стають:

- регіональні органи влади;
- місцеві органи влади;
- підприємства, компанії, банки, заклади вищої освіти та наукові інституції й інші організації інноваційної інфраструктури.

Виділяються такі види організацій, що мають свою специфіку і реалізують певний напрям інноваційної інфраструктури в рамках транскордонного співробітництва:

- бізнес-інкубатори;
- технопарки;
- кластери;
- інноваційно-технологічні центри;
- центри трансферу технологій;
- суб'єкти фінансової інфраструктури;
- венчурні фонди;
- інформаційні центри.

Так, особливістю транскордонних кластерів є те, що учасники кластерів розміщені у різних податкових, митних, законодавчих середовищах сусідніх країн, однак можуть мати спільні підприємства та організації, користуватися спільною інфраструктурою, і функціонують, насамперед, на транскордонних ринках. На особливу увагу заслуговує можливість формування транскордонних кластерів в Одеському регіоні на кордонах з Молдовою та Румунією у євро регіоні «Нижній Дунай». Найбільш перспективним є формування в євро регіоні «Нижній Дунай» морського, туристичного, винного кластерів, за участю підприємств Придунав'я, Румунії та Молдови. Таким чином, слід звернути увагу на підвищення економічної ефективності діяльності транскордонних об'єднань, зокрема євро регіонів, в напрямку використання кластерних ініціатив як успішних координуючих структур.

Провідною ланкою організаційної моделі міжрегіональної інтеграції є організація взаємодії регіонів як базис більш широкої соціальної інтеграції регіонів [5, с. 56]. У цьому ракурсі транскордонне співробітництво може бути побудоване на засадах розвитку механізмів партнерства та співпраці між учасниками інноваційних проектів та проектів розвитку інноваційної інфраструктури.

Досвід європейських країн показує, що кожна форма транскордонного співробітництва має створюватися з урахуванням специфіки прикордонних регіонів, складатися з рівного представництва партнерів по обидва боки кордону, бути зорієнтованою на практичне вирішення проблем розвитку регіону. Сам процес транскордонного співробітництва починається з:

- вивчення існуючих зв'язків між партнерами;
- визначення стратегії розвитку;
- розробки і забезпечення програм розвитку;
- моніторингу і оцінки.

Загалом, європейський досвід транскордонної співпраці демонструє:

- багаторівневість управління;
- гнучку нормативно-правову базу, яка удосконалюється разом зі змінами, які відбуваються в структурі ЄС, загальноєвропейських пріоритетах;
- різноманіття інституцій, типів організацій та форм транскордонного співробітництва;
- активне залучення до транскордонної співпраці громадськості та приватного сектору.

Співпраця в рамках програм транскордонного співробітництва здійснюється за допомогою проектів, відібраних у відкритому конкурсі – представлених органами державного управління та місцевими органами самоврядування, неурядовими організаціями, державними і приватними вищими навчальними закладами, науково-дослідними інститутами двох або трьох країн, які входять в територію дії програми. Тобто партнерство може бути, як двостороннє, так і трьохстороннє. Але обов'язковою умовою повинно бути партнерство із країною членом Євросоюзу.

Отже, запорукою успішного розвитку транскордонного співробітництва полягає у координації взаємоузгодження інтересів його суб'єктів та учасників, які є представниками суміжних прикордонних територій у вирішенні спільних проблем територіального розвитку, а також забезпеченні взаємодоповнюваності їхніх економік та ефективного використання потенціалу кожного регіону.

Проблеми зміцнення державності України й ефективного співробітництва регіонах вимагає ефективного використання місцевих ресурсів, переваг територіального поділу праці та запобігання ускладнень на політичному, економічному, міжетнічному підґрунті, що і повинне забезпечити транскордонне співробітництво як складова системи регіонального управління.

Список літератури

1. Добрєва Н. Регіональна політика розвитку транскордонного співробітництва. Демократичне врядування: науковий вісник. 2021. Вип. 10. URL: http://vivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik10/fail/Dobrjeva.pdf

2. Мірзосєв Р. Ш. огли. Особливості імплементації Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво до національного законодавства України. Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24–25 липня 2020 р.). Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2020. С. 25-28.

3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів від 5 серпня 2020 р. № 695. – URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF>

4. Про транскордонне співробітництво: Закон України від 24 червня 2004 р. №1861-ІУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15#Text>

5. Територіальний розвиток та регіональна політика в Україні: актуальні проблеми, ризики та перспективи адміністративно-фінансової децентралізації / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; наук. редактор В.С. Кравців. Львів, 2017. 120 с.

6. Транскордонне співробітництво: правові основи та успішні практики: посібник / Євчак Ю.Б., Зарді А., Лазур Я.В., Очкаї Д., Санченко А.Є., Сошников А.О., Устименко В.А., Фетько Ю.І. / за заг. ред. В.А. Устименка. К., 2020. 152 с.